

EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN **JOHANN GEORG EIFF** EN ZIJN *NIEUW HEEREN LOGEMENT* AAN DE LANGE BURG TE MIDDELBURG, 1839-1840.

ADRES Lange Burg (B.5), genaamd *de Drie Schabellen*
PERIODE Februari 1839 tot en met Januari 1840
(of mogelijk tot Februari 1841)

Het *NIEUW HEEREN LOGEMENT* van **JOHANN GEORG EIFF** (1777-1856) is slechts één of hoogstens twee jaar in bedrijf geweest aan de Lange Burg (B.5).

Het is voor de eigenaar (hoogstwaarschijnlijk) een laatste redmiddel geweest om zijn aanhoudende en zorgwekkende financiële situatie te verbeteren; wat mislukte, hij ging alsnog failliet.

PERSONALIA

Johann Georg Eiff

Geboren in Annerod (Hessen, Duitsland) in April 1777 als zoon van *Johann Georg Eiff* en *Anna Elisabeth Santin*.¹ Mogelijk had hij reeds verwanten in Middelburg wonen, maar dit is en blijft waarschijnlijk onzeker.² In 1806 wordt hij met zekerheid voor het eerst te Middelburg genoemd.

In April 1806³ huwt hij te Middelburg met de Vlissingse **Johanna Pieterella Ribbens** (1774-1823), ook genaamd *Jurrina*. Afgezien van het feit dat zij enkele jaren ouder was is er niet meer bekend; zij stierf na zeventien jaar huwelijk in April 1823⁴, nalatend (naar wat bekend is) één dochter. Deze dochter bleef in Middelburg en huwde daar ook, maar bleef kinderloos.

Nog geen half jaar nadat hij weduwnaar is geworden huwt hij voor de tweede maal, in September 1823⁵ met **Cornelia Kelder** (1799-?), de dochter van een Vlissingse brouwer, Pieter Kelder. Ook over haar is weinig meer bekend dan dat zij maar liefst twintig jaar jonger was en hem zes kinderen baarde, waarvan er drie jong stierven.⁶ De drie kinderen uit dit huwelijk die de volwassenheid bereikten trokken allemaal richting Amsterdam, de zoons werden zeeman, een dochter huwde aldaar een zeeman. Vermoedelijk heeft de weduwe Eiff zich later bij hen gevoegd.⁷

Er zijn thans geen nazaten van deze familie Eiff bekend; mochten deze er al zijn, dan zullen zij zich in de Randstad bevinden.

---

¹ Volgens aantekening bij zijn tweede huwelijk in 1823

² Er is nog een familie Eiff in Middelburg, maar een familiale relatie werd tot op heden niet vastgesteld.

³ Zeeuws Archief (ZA), *Naamlijsten der ondertrouwde personen binnen Middelburg en Stads-Ambagten* (1792-1810), ondertrouw dd. 19.04.1806

⁴ ZA, Burgerlijke Stand (BS) Middelburg, overlijdensregister 1823, akte 187 (dd. 03.04.1823)

⁵ ZA, BS Vlissingen, huwelijksregister 1823, akte 45 (dd. 03.09.1823)

⁶ ZA, BS Middelburg, geboorteregisters 1824-1831

⁷ Haar overlijden werd vooralsnog niet aangetroffen.

ONTDUIKING VAN NAPOLEON

Eiff zal bij zijn eerste huwelijk geen geboortebewijs hebben overlegd anders had men beslist zijn geboortedatum kunnen controleren bij de volkstelling van 1812.⁸ Dat jaar geeft hij namelijk op dat hij werd geboren in Oktober 1766; deze discrepantie van ruim tien jaar zal hij mogelijk bewust hebben gedaan om op deze wijze onder enige vorm van Franse militaire dienst uit te kunnen komen.

Er bestaat gerede kans dat hij reeds eerder deze militaire dienst ontduikt door te vertrekken uit zijn geboorteland het hertogdom Hessen; dit was in 1806 door Napoleon Bonaparte ingenomen. Had Eiff zijn werkelijke leeftijd van zesendertig jaar opgegeven dan bestond er een kans dat hij was ingelijfd in het Napoleontische leger, wat op dat moment in grote nood was om mannen voor de veldtochten in Duitsland en naar Rusland.

Nu kon hij zich echter blijvend richten op zijn vak. Eiff zou ruim dertig jaar als zelfstandig kleermaker zijn bedrijf te Middelburg uitvoeren.

KLEERMAKERIJ

Eiff start zijn kleermakerij waarschijnlijk direct na vestiging, maar de eerste definitieve melding vinden we in 1809 als aan de Wal tegenover de Kapoenstraat (B.75) woont⁹. Dit zal waarschijnlijk een huurpand zijn geweest, aangezien er geen verkoop wordt gevonden.

In het voorjaar van 1813 koopt hij wel onroerend goed aan - van de winkelierster Johanna Krekel: Twee naast elkaar gelegen panden op de hoek van de Lombardstraat en Groenmarkt (D.18-19).¹⁰ Hier zal hij enkele jaren blijven tot hij in April 1818 de mogelijkheid krijgt om zijn zaak te verplaatsen naar de Lange Burg (B.5) – het pand genaamd *de Drie Schabellen*¹¹ dat tot 1816 in gebruik was als een winkel in zaden.¹² Het pand is kort daarvoor publiek aangekocht door Hendrik Warnau¹³; die er mogelijk zelf plannen voor had om er een herberg dan wel een koffiehuis in te beginnen, ofwel kenden de heren elkaar en sloten zij een akkoord over het pand. Zeker is dat Eiff direct al plannen heeft gehad om zich daar te vestigen. Hij biedt zijn pand aan de Groenmarkt te koop aan, zonder resultaat – maar hij zet wel de verhuizing naar de Lange Burg door waar hij vanaf Mei 1818 zijn zaak opent.¹⁴ Drie jaar later koopt hij het van Warnau.¹⁵

---

⁸ ZA, Archief Prefectuur (toegangsnummer 5), inv.no. 58, volgno. 1939

⁹ *Middelburgsche Courant (MC)* dd. 06.07.1809 (advertentie)

¹⁰ ZA, Rechterlijke Archieven Zeeland 1796-1838 (RAZ) (toegangsnummer 12), inv.no. 395, akte 548 (protocollen notaris C. Serlé, koopcontract dd. 05.04.1813); *MC* dd. 24/26/31.03.1818

¹¹ De huisnaam *de Drie Schabellen* betekent vrijwel letterlijk ‘de drie voetenbankjes’. Het woord **schabel** is een afgeleid van het oud-Franse **escabeau**; wat weer uit het Latijns komt van **scabellum** - een verkleiningsvorm van **scannum** (bankje) (Van Veen en Van der Sijs, *Van Dale Etymologisch Woordenboek*, 1997)

¹² Deze winkel in zaden werd gevoerd door Jacob Leenhouts (ca.1777-1819) die zijn zaak verplaatste naar de Korte Delft en kort daarna overleed. (Privécollectie Van Haart, database en aantekeningen *Middelburgse Middenstand*)

¹³ ZA, RAZ, inv.no. 400, akte 1901 (protocollen notaris C. Serlé, proces-verbaal van verkoping dd. 02.04.1818)

¹⁴ *MC* dd. 14.05.1818 (verhuisbericht)

¹⁵ ZA, RAZ, inv.no. 403, akte 3662 (protocollen notaris J. van den Broecke, koopcontract dd. 23.05.1821)

Het kleermakersbedrijf, door winkel en zijn gelijktijdige ambulante handel¹⁶, lijkt bloeiend en met regelmaat vraagt hij bij advertentie in de *Middelburgsche Courant* om kleermakersknechten.¹⁷ In 1831 wordt ook voor het eerst melding gemaakt van een meesterknecht, die hij – inmiddels zelf de vijftig gepasseerd – erop uitstuurt voor het rondreizen.

FINANCIËLE EN ANDERE PROBLEMEN

Toch lopen de financiën niet geheel in de pas met zijn activiteiten. De diepere achtergronden hiervan zijn niet achterhaald, maar Eiff is in elk geval verstandig genoeg om in het najaar van 1827 zelf een verzoek bij de Kroon in te dienen voor ‘surseance van betaling, procedures en executiën’. Dit wordt hem verleend al dient hij hiervoor zijn boeken over te dragen aan twee commissarissen (aangesteld door het Hooggerechtshof in Den Haag) en worden zijn crediteuren publiek opgeroepen.¹⁸

En het blijft mogelijk lastig want na twaalf jaar uitbesteed te zijn in huur, verkoopt Eiff in 1830 zijn dubbel pand aan de Groenmarkt en Korte Lombardstraat (D.18-19)¹⁹; een teken aan de wand voor wat betreft zijn financiën. Bevestiging hiervan wordt gevonden in het najaar van 1833 als hij opnieuw genoodzaakt ziet om een zelfde verzoek tot surseance in te dienen. Opnieuw verkrijgt hij dit, volgens een identieke procedure.²⁰

Na deze laatste keer lijken de zaken minder voorspoedig te gaan. Eiff raakt op leeftijd en leunt te sterk op personeel, in het bijzonder zijn meesterknecht. Dat het mis kan gaan blijkt in 1834; zo mis zelfs dat hij een publieke aankondiging doet in de krant over het ontdekte bedrog door zijn meesterknecht Hendrik Johan van Niekerk (1804-1866).²¹ Deze was kort na zijn aanname, in februari van dat jaar, op pad gestuurd voor de handel. Kort daarna ontving Eiff berichten dat zijn knecht hem ‘*valschelijk en verregaande heeft misleid en bedrogen*’ doordat hij zich uitgaf als handelend voor eigen rekening en daar ook nog eens een staalkaart van een Middelburgse collega-kleermaker voor gebruikte. Eiff ontslaat hem en zoekt nu een nieuwe meesterknecht.

De beschuldigde en ontslagen knecht laat het er niet bij zitten, twee dagen later plaatst hij zijn antwoord in dezelfde krant.²² Hij is volkomen onschuldig en kan en zal het bewijzen ook, indien nodig. De ware aard van de kwestie is niet boven water gekomen, maar krap twee weken later opent Van Niekerk zijn eigen kleermakersbedrijf, een paar honderd meter verder in de Lange Delft (A.92).²³

---

¹⁶ Met zekerheid (door advertenties) reist hij tussen 08.1820 en 10.1836 rond als kleermaker-koopman door Zeeland en heeft als vaste plaatsen voor kramen op kermissen de steden Goes, Zierikzee en ook Vlissingen; vaak voor één of twee weken waarin hij gemaakte kledingstukken verkoopt en commissies voor te maken kleding aanneemt. Hij verblijft in logementen. (*Middelburgsche Courant, Zierikzeesche Courant, Goessche Courant* 1820-1836)

¹⁷ Onder meer in: *MC* dd. 16/20.05.1826; 22.06.1826; 07.06.1831; 31.03.1832; 22.05.1832

¹⁸ *MC* dd. 11.09.1827 (publicatie)

¹⁹ ZA, RAZ, inv.no. 412, akte 68 (protocollen notaris A.F. Siffié, koopcontract dd. 01.03.1830)

²⁰ *MC* dd. 19/26.11.1833 (publicatie)

²¹ *MC* dd. 03.04.1834 (ingezonden mededeling)

²² *MC* dd. 05.04.1834 (ingezonden mededeling)

²³ *MC* dd. 15.04.1834 (advertentie)

HET LOGEMENT

De advertenties nemen af en daarmee waarschijnlijk ook zijn ambulante handelsactiviteiten. Doordat hij zijn kleermakersbedrijf wel voortzet, lijkt het vooral bittere noodzaak dat hij in Februrari 1839 op zijn eigen adres aan de Lange Burg (B.5) de opening aankondigt van zijn *Nieuw Heeren Logement en Open Tafel*. Eiff is nu de zestig gepasseerd maar blijft kleding maken, terwijl (waarschijnlijk) zijn vrouw zich ontfermt over zowel huishouden en logement.

Het mag echter niet baten. In het najaar van 1840 gaat hij toch failliet en raakt daarmee alles kwijt.²⁴ De heren curatoren zijn zeker anderhalf jaar bezig geweest om de zaak af te handelen. Eén van de eerste handelingen is het te gelde maken van het enige pand dat hij nog in eigendom heeft: Het huis *de Drie Schabellen* aan de Lange Burg (B.5). In februari 1841 wordt het publiek verkocht, samen met een groot deel van de inboedel en zelfs stoffen uit de kleermakerij.²⁵ Met de opbrengst wordt door de curatoren een deel van de crediteuren betaald.²⁶

Het pand werd mogelijk direct gekocht door de (stro)hoedenfabrikant Mathot die het echter in 1844 ook weer doorverkoop²⁷; gevolgd door nog meer publieke verkopingen in 1846, 1868, 1880, 1898.²⁸ Er zal echter geen logement meer in gehouden worden.

LAATSTE JAREN

In April 1841 laat Eiff weten door te gaan als zelfstandig kleermaker, al is het ditmaal verder uit het centrum: Nu woont hij aan de Dwarskaai over de Dambrug (G.105).²⁹ Hierna wordt het stil rondom Eiff en treffen we hem alleen nog aan bij het huwelijk van zijn zoon in 1852³⁰, waar hij als kleermaker wordt ingeschreven.

De uitspraak van het vonnis over de echtscheiding van zijn oudste dochter in Mei 1856³¹ zal hij nog hebben meegemaakt; evenals de lange aanloop daar naartoe. Zij werd zeven jaar eerder in de steek gelaten door haar man Simon Koets, een klerk op het kantoor van de rederij Spoor & Sprenger. Maar dat is een ander verhaal.³² Hierbij wordt hij niet meer relevant genoemd waaruit een eventuele beroepsactiviteit zou blijken. Mogelijk is wel dat de oude Eiff zijn dochter heeft bijgestaan als zij, om in haar onderhoud te voorzien, een winkeltje begint. Het ligt in de lijn der verwachting dat zij manufacturen verkocht; ook later, bij haar eigen overlijden, wordt zij als naaister genoemd.³³

Johann Georg Eiff sterft in de vroege zomer van 1856, negenenzeventig jaar oud.³⁴

---

²⁴ Arrondissement-Rechtbank Middelburg (toegangsnummer 701), inv.no. 816, dossier 6; MC dd. 03.10.1840

²⁵ MC dd. 12/23.01.1841; 02/04/06.02.1841 (aankondigingen)

²⁶ MC dd. 29.05.1841 (publicatie)

²⁷ MC dd. 22.06.1844 (advertentie)

²⁸ *Middelburgse Middenstand*

²⁹ MC dd. 03.04.1841 (advertentie)

³⁰ ZA, BS Middelburg, huwelijksregister 1852, akte 18 (dd. 12.03.1852)

³¹ ZA, BS Middelburg, huwelijksregister 1856, akte 111 (inschrijving echtscheiding dd. 13.12.1856)

³² *Middelburgse Middenstand*

³³ *Middelburgse Middenstand*

³⁴ ZA, BS Middelburg, overlijdensregister 1856, akte 263 (dd. 09.06.1856)